

Handläggare
Ulf Mohlander
Telefon: 08-508 28 830

Till
Miljö- och hälsoskyddsnamnden
MHN 2017-05-16 p.31

Blåplan för Lidingö

Remiss från kommunstyrelsen, dnr 120-677/2017

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens svar på remissen
2. Justera ärendet omedelbart

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Enhetschef

Sammanfattning

Lidingös blåplan är ett ambitiöst dokument, i huvudsak har den en bra och tydlig struktur som gör det relativt lätt att följa den röda tråden från mål till operativa åtgärder. Det finns dock enligt förvaltningens mening behov av en del kompletteringar och förtydliganden samt korrigerings av felaktigheter. Dessa beskrivs i detalj under Förvaltningen synpunkter och förslag.

Bakgrund

Lidingö stad har tagit fram ett förslag till blåplan som de önskar få synpunkter på. Planen har också sänts till andra kommuner som har vattenområden som angränsar mot Lidingö. Planen är i första hand framtagen för att användas vid fysisk planering och vid förvaltning av Lidingö stads vatten och stränder, men är också tänkt som ett kunskapsunderlag för andra som är intresserade av Lidingös kustvatten, sjöar vattendrag och stränder. I planen presenteras tre övergripande mål:

1. Lidingö har rika och långsiktig livskraftiga vattenmiljöer
2. Lidingö har vatten av god kvalitet
3. Lidingö erbjuder en variationsrik och attraktiv rekreation vid vatten för alla

Kopplade till målen föreslås ett antal generella strategier och riktlinjer samt konkreta och operativa åtgärdsförslag kopplade till de tre målen. En styrgrupp och en arbetsgrupp ska utses för genomförandet av planens åtgärder. De ska ansvara för prioritering av åtgärder samt uppföljning av mål, strategier och riktlinjer.

Ärendets beredning

Kommunstyrelsen har sänt remissen till miljö- och hälsoskyddsnämnden för yttrande senast 16 maj. Ärendet behöver därför justeras omedelbart. Inom staden har remissen även sänts för yttrande till exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och stadsledningskontoret.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Mot bakgrund av den korta remisstiden och att beröringspunkterna mot Stockholms stad främst berör mål 2 ”Lidingö har vatten av god kvalitet”, är förvaltningens detaljsynpunkter i huvudsak begränsat till detta mål och de strategier, riktlinjer och åtgärder som omfattas av målet.

Lidingös blåplan är ett ambitiöst dokument, i huvudsak har den en bra och tydlig struktur som gör det relativt lätt att följa den röda tråden från mål till operativa åtgärder. Den enda synpunkt som förvaltningen vill framföra på strukturen är att det i vissa delar kan vara lite väl stora överlapp mellan mål, strategier och riktlinjer där konkretionsnivån i princip är lika hög i målet som i riktlinjerna, bl.a. när det gäller dagvatten. Det finns också en del behov av kompletteringar och förtydliganden samt korrigerande felaktigheter. Dessa anges nedan under aktuell rubrik och med sidhänvisning. Först beskrivs den text i blåplanen som ligger till grund för förvaltningens synpunkter och därefter synpunkterna.

Lidingö och Stockholm delar en vattenförekomst, Lilla Värtan. I de fall förvaltningen har information om eller synpunkter på behov av åtgärder för miljökvalitetsnormerna ska kunna följas i Lilla Värtan som bör komma till uttryck i planen, beskrivs dessa nedan.

Mål 2. ”Lidingö har vatten av god kvalitet” sid 21 ff

Kustvatten, sid 22 och 23

I avsnittet anges att målet för Lilla Värtan är att nå måttlig ekologisk status senast 2027. Det kravet ställs bl a för att områdets strandlinje har låg grad av naturlighet. Vidare anges att kustvattnet inte uppnår god status på grund av prioriterade ämnen som kvicksilverföreningar och tributyltennföreningar (TBT) och att Vattenmyndigheten har satt som mål att god kemisk status ska vara uppnådd till 2027.

Förvaltningens synpunkter

Vattenmyndigheten för norra Östersjön har beslutat att miljökvalitetsnormerna för Lilla Värtan är:

- måttlig ekologisk status till 2027 (övergripande) och
- god kemisk status med tidsundantag till 2027 för antracen och TBT.

Kvalitetskraven är alltså inte mål, vilka de anges som i blåplanen, utan rättsligt bindande miljökvalitetsnormer enligt 5 kap Miljöbalken. Mål bör alltså ändras till miljökvalitetsnormer.

Vidare framgår av VISS (se <https://viss.lansstyrelsen.se>) att miljökvalitetsnormen för ekologisk status i Lilla Värtan satts till måttlig pga. kvalitetsundantag för den morfologiska statusen. Detta får genomslag på att miljökvalitetsnormen för den övergripande ekologiska statusen anges som måttlig. För näringsämnen (dvs. övergödning) framgår av VISS i motivtexten till kvalitetskraven att statusen ska vara god med tidsundantag till 2027. Att statusen ska vara god för näringsämnen i Lilla Värtan senast till 2027 bör tydliggöras i blåplanen.

Beträffande kvicksilver finns ett nationellt undantag då miljökvalitetsnormen överskrids i princip alla vattenförekomster i Sverige på grund av den höga bakgrundsbelastningen. Det är därför endast TBT och antracen där normerna i dagsläget överskrids och där tidsundantag beslutats av Vattenmyndigheten till 2027. Texten bör därför justeras i detta avseende.

Också faktarutan på sid 23 bör ändras så att det framgår att god ekologisk status ska uppnås för näringsämnen i Lilla Värtan med tidsundantag till 2027. Vidare ska fotnoterna för TBT och antracen placeras under ”tidsfrist” och inte under ”mindre stränga krav”.

Som information kan förvaltningen nämna att länsstyrelsen under 2018 kommer att statusklassa dels de tolv ytterligare prioriterade ämnen som EU beslutade om i direktiv 2013/39/EU och dels de särskilda förorenande ämnen (SFÄ) som Havs-och vattenmyndigheten beslutat om i HVMFS 2015:4 (konsoliderad i HVMFS 2013:19). De av dessa ämnen som enligt förvaltningens miljöövervakning överskrider beslutade gränsvärden i Lilla Värtan är PFOS, koppar och zink. Förvaltningen kan bistå med underlag för dessa ämnen om behov finns av komplettering av blåplanen i detta avseende.

Dagvatten sid 24

Här anges att endast dagvatten med naturliga bakgrundshalter för olika ämnen ska tillföras yt- och grundvattenrecipienter.

Förvaltningens synpunkter

Enligt förvaltningens mening finns inget ”naturligt” dagvatten och därmed inga naturliga bakgrundshalter. Kvaliteten på dagvattnet är helt beroende vilka ytor som regnvattnet runnit över. Eftersom detta enligt Lidingös dagvattenpolicy är ett kvalitetskrav på vatten som ska tillföras yt- och grundvattenrecipienter behöver formuleringen av detta krav ses över alternativt konkretiseras med ämnen och halter så att den som kravet riktar sig till förstår innebörden av det.

Regional och kommunal samverkan sid 28

I detta avsnitt anges att Lidingö stad är positiv till bildandet av ett regionalt vattenråd för en effektiv regional vattenförvaltning. Vidare anger man att åtgärd för att nå god ekologisk status i Stockholms inre skärgård kan vara att flytta utsläppspunkterna för Käppalaverket och Henriksdals reningsverk längre ut i Östersjön.

Förvaltningen synpunkter

Förvaltningen efterlyser ett förtydligande i planen för vilket geografiskt område och vilka vattenförekomster som avses för det regionala vattenråd som föreslås.

Ett initiativ till kommunal samverkan för ett avgränsat geografiskt vattenområde, Stockholms inre skärgård, har tagits av Svealands kustvattenvårdsförbund där både Lidingö och Stockholm stad är medlemmar. Ingen av innerskärgårdens sjutton vattenförekomster uppnår idag god vattenstatus. De är framför allt påverkade av utsläpp från hamnverksamhet, fritidsbåtsverksamhet, tre stora avloppsreningsverk, enskilda avlopp, jordbruk och urbant dagvatten. En ansökan om finansiering för att ta fram ett gemensamt lokalt åtgärdsprogram för innerskärgården lämnades in i slutet av 2016 till länsstyrelsens LOVA-bidrag och till Stockholms läns landstings miljöanslag. Ansökan omfattar femton av de sjutton vattenförekomsterna (ej Brunnsviken och Edsviken där separata åtgärdsprogram tas fram) och tio kommuner, som har strandlinje mot dessa bl. a. Stockholm och Lidingö. Svealands kustvattenvårdsförbund har dock nyligen fått indikationer på att ansökan om ett gemensamt lokalt åtgärdsprogram inte kommer att beviljas vilket i så fall innebär att ett samarbete kring innerskärgården behöver söka andra vägar.

Inom ramen för arbetet med ett lokalt åtgärdsprogram för innerskärgården skulle de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att följa miljö kvalitetsnormerna kunna identifieras. Bland annat om det är kostnadseffektivt och realistiskt att flytta utsläppspunkterna för avloppsreningsverken för att uppnå god status. Frågan om miljönyttan med att flytta utsläppspunkterna för Käppalaverket, Bromma och Henriksdals avloppsreningsverk har utretts inom

ramen för VAS-rådets verksamhet, se VAS rapport nr 12 (2013) – ”Robust avloppsvattenhantering i Stockholms län, en utblick mot år 2030 med fokus på recipienten”. Slutsatsen i utredningen var att god vattenstatus inte skulle kunna uppnås i innerskärgården enbart genom flytt av utsläppspunkterna. Andra åtgärder skulle också behöva vidtas. Vilka dessa är skulle kunna identifieras inom ramen för ett lokalt åtgärdsprogram.

Förvaltningen ställer sig positiv till en föreslagen regional samverkan i form av ett vattenråd om den skulle omfatta innerskärgårdens vattenförekomster och kommunerna runt den. Om arbetet med det lokala åtgärdsprogrammet kommer till stånd kan detta utgöra en utmärkt faktagrund för en sådan samverkan. Frågan om bildandet av ett vattenråd skulle kunna tas upp inom ramen för den kommunala samverkansorganisationen som finns i länet, KSL.

Om den ovan beskrivna ansökan inte beviljas och en samverkan för innerskärgården i andra former inte kommer till stånd inom en snar framtid är det förvaltningens mening att Stockholms stad och Lidingö stad bör samarbeta i framtagandet av ett lokalt åtgärdsprogram för Lilla Värtan. Detta är i och för sig inte att föredra eftersom vattenförekomsten inte är tydligt avgränsad mot övriga vattenförekomster i innerskärgården, men den kan utgöra en grund för att senare gå vidare med att utöka en kommunal samverkan kring vattenförekomsterna i innerskärgården.

Strategi 2. ”Minska utsläpp och spridning av föroreningar” sid 49 ff

Minska dagvattnets påverkan och ta till vara naturens lösningar sid 49 och 50

För att bidra till bättre vattenkvalitet i sjöar och kustvatten föreslås att en handlingsplan för dagvatten tas fram. Lösningar bör baseras på ekosystemtjänster för att hantera översvämningrisker, utjämna flöden och rena dagvatten.

Förvaltningens synpunkter

Många olika parter, både internt inom kommunen och externt, är inblandade när det gäller att hantera dagvattnet på ett hållbart sätt, dvs. som efterliknar naturens egna lösningar med lokalt omhändertagande. Förvaltningens erfarenheter är att när dagvattenhanteringen övergår från att vara en VA-fråga till en samhällsplaneringsfråga, vilken den gör om den ska baseras på ekosystemtjänster, så kommer nya ansvarsgränser att behöva dras. En så tydlig ansvarsfördelning som möjligt bör eftersträvas. Nya synsätt, kompetenser och kanske ekonomiska medel kommer att behöva tillföras till de delar av organisationen som inte tidigare

varit inblandade i frågan. Också vilka kvalitetskrav som ska ställas på dagvattnet innan det får tillföras en vattenförekomst behöver bli tydliga så att markägare, exploatörer och huvudmännen för gator och allmän platsmark i god tid kan förutse vilka tekniker som är lämpliga och de kostnader som är förknippade med dessa. Detta kan behöva tydliggöras i blåplanen.

Strategi 3. "Samverka lokalt och regionalt" sid 52 ff

Samverka regionalt sid 52

Samverkan krävs över kommungränserna för att klar av att nå god vattenstatus i de kustvatten som omger Lidingö. Om ett regionalt vattenråd bildas kommer Lidingö stad att vara delaktig. I arbetet med att minska övergödningen söker Lidingö stad samarbeten inom Käppalaförbundet, med Stockholms stad och länsstyrelsen. Konsekvenserna för att flytta utsläppspunkterna för Käppalaverket och Henriksdals reningsverk utreds,

Förvaltningens synpunkter

Se förvaltningens synpunkter under Mål 2 – Regional och kommunal samverkan.

Riktlinjer sid 54 ff

Fortsätt miljöanpassa fritidsbåtshamnar sid 55

Ta fram riktlinjer för hur Lidingö stads fritidsbåtshamnar ytterligare kan miljöanpassas i samråd med Lidingö båtförbund genom t ex att minska användningen av giftiga båtbottnfärger och minska spridningen av färgrester vid tvättning av båtbottnar.

Förvaltningens synpunkter

Miljökvalitetsnormen för TBT i sediment överskrids i Lilla Värtan, likaså överskrids bedömningsgrunderna för god vattenstatus för koppar och zink i vatten enligt förvaltningens miljöövervakning i Lilla Värtan. Användning av biocidfärger på båtar är sannolikt en starkt bidragande orsak till att normerna inte följs.

Förvaltningen efterlyser mer långtgående ambitioner i blåplanen för användande av biocidhaltiga båtbottnfärger innehållande koppar och zink eller sanering av båtar med gammal färg innehållande TBT.

Inom ramen för Miljösamverkan i Stockholms län har en promemoria tagits fram, "Behov av samsyn vid båtclubbstillsyn – båtbottnfärg/biocidfärg" med syftet att lägga en grund för samsyn i länet kring tillsyn av användning av båtbottnfärger och dess miljöeffekter. Vid ett miljöchefsmöte i oktober 2016 överenskomms att alla länets miljöförvaltningar skulle föreslå sina respektive

nämnder att anta den inriktning för miljötillsynen som redovisas i promemorian. För Östersjöns del föreslås tillsynsstrategin vara:

- Östersjöklubbarna informeras om att krav kommer att ställas på omedelbar utfasning av båtar med TBT på skrovet med start hösten 2016.
- Vid en konstaterad uppkommen lokal miljöskada vid en båtklubb kan kommunen med stöd av miljöbalken begränsa eller förbjuda användandet av godkända biocidfärger (innehållande t.ex. koppar och/eller zink), om det behövs för att minska skadan för miljön, eller för att förhindra att en miljökvalitetsnorm inte kan följas.

Förvaltningen föreslår att dessa strategier inarbetas i blåplanen.

Planera för rening och fördröjning av dagvatten så nära källan som möjligt sid 56

En handlingsplan för dagvatten ska vara klar senast 2019 och innehålla riktlinjer för hanteringen av dagvatten. Vid all nybyggnation och vid ombyggnad av befintliga dagvattensystem ska i första hand lokalt omhändertagande av dagvatten tillämpas. Vägdagvatten ska infiltreras i nära anslutning till gatunätet genom att t.ex. ta bort kantstenen inom lämpliga områden.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ställer sig positiv till att en dagvattenplan tas fram. Dagvattnets kvalitet, bl.a. för näringsämnen och miljöfarliga ämnen, bör betonas tydligare i dagvattenplanen än vad som framgår av blåplanens text att den ska innehålla. Kvaliteten bör också kopplas ihop med föreslagna dagvattenåtgärder, dvs. att dagvattnets innehåll av dessa näringsämnen och miljöfarliga ämnen reduceras till nivåer som inte äventyrar att möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna.

I Stockholm tog kommunfullmäktige i mars 2015 beslut om en ny dagvattenstrategi som är inriktad på hållbar dagvattenhantering, dvs. så långt som möjligt efterlikna naturens sätt att ta hand om nederbörden. I slutet av 2016 beslutade de tekniska nämnderna och i Stockholm Vatten och Avfalls styrelse, som ett sätt att konkretisera dagvattenstrategin, om riktlinjer för dagvattenhantering på kvartersmark och parkeringsytor samt en åtgärdsnivå där de första 20 mm av ett nederbördstillfälle ska renas vilket innebär att drygt 90 % av årsnederbörden behöver behandlas. Åtgärdsnivån har tagits fram i syfte att ge en generell vägledning för vilken omfattning på behandling av dagvattnet som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas i Stockholms vattenförekomster. En motsvarande ambitionsnivå bör enligt förvaltningens mening tas fram inom ramen för arbetet med Lidingös dagvattenplan.

I övrigt bör de synpunkter som förvaltningen framfört under Strategi 2 ”Minska dagvattnets påverkan” ovan beaktas.

Bilagor

1. Blåplan för Lidingö, remissversion 2017-02-28